

بررسی تاریخی سکه مکشونده حریره کیش

نادر کریمیان سردشتی

در سکه طلای کیش علاوه بر تاریخ حک شده که سال ۶۲۹ ه. ق را بر خود دارد در پشت و روی سکه سه نام قابل بررسی و تحقیق می‌باشد:

۱- شهر سبته (محل ضرب سکه)

۲- القائم بامرالله خلیفه عباسی (امیرالمؤمنین)

۳- ابو موسی عمران بن الامراء المرشدین مله... «مؤید بالله»

۱- سبته: یاقوت حموی در معجم البلدان می‌نویسد: «شهر مشهوریست از شهرهای مرکزی بلاد عربیه. لنگرگاهش بهترین لنگرگاهی است در ساحل درکه، در یک قطعه ماسی واقع شده در مقابل جزیره اندلس؛ در طرف گذرگاه واقف شده و شهر مستحکم و استوار است مانند مهدیه که در آفریقا واقع شده است: «سبته» و هی بلدة مشهوره من قواعد بلاد المغرب و مرساها المشهوره علی البحر، و هی بزالبر برتقابل جزیره الاندلس علی طرف الزمانه الذی هو اقرب ما بین البر و الجزیره، هی مدینه حصینه تشبه المهدیه الی بافریقیه... و بینهما و بین فاس عشره ایام»^(۱) یاقوت سپس می‌نویسد کسانی همچون ابن مرانه سبته و ابن غازی خطیب و ابن عطا کاتب که آنجا منسوبند.^(۲)

قزوینی در آثار البلاد از قول ابو حامد اندلسی نقل می‌کند که در سبته صخره‌ای است که حضرت موسی و حضرت یوشع در کنارش آرمیده و هنوز پایرجاست.^(۳) ابن بطوطه در رحله و ابن خبیر در سفرنامه خود از شهر سبته یاد کرده‌اند. و علامه قزوینی در حاشیه شد الاثار می‌نویسد: شهر معروف سبته واقع بر ساحل عربی مدیترانه محاذی جبل الطارق که بر ساحل شمالی تنگه معروفه به همین نام است واقع شده است.^(۴)

جهت تفصیل موقعیت و تاریخ شهر سبته به کتاب «الحلل السندی»

(ج ۱: ص ۲۵، ۲۳، ۵۴، ۵۶، ۶۳، ۶۸، ۸۱، ۱۵۷، ۱۸۴، ۱۸۵، ۲۰۰، ۲۱۸، ۲۱۹،

۲۲۲، ۴۵۳: ص ۲۵، ۲۶، ۹۰، ۱۵۵، ۳۱۴، ۳۱۷، ۳۱۹، ۳۲۸) مراجعه شود.

۲. القائم بامرالله: در تاریخ دوره اسلامی دو نفر از خلفای عباسی

بدین نام مشهورند: یکی القائم پسر القادر ملقب به القائم بامرالله

(۴۲۲-۵۶۷) بیست و ششمین خلیفه عباسی و دیگر قائم ابن متوکل ملقب

به قادر بامرالله و مکنی به ابوالبقاء از خلفای عباسی مصر که به سال

۸۶۳ ه. ق در زندان اسکندریه وفات یافت. (ر. ک. تاریخ الخلفاء سیوطی).

آنچه در سکه با توجه به تاریخ ضرب شده آمده مقصود از القائم

بامرالله بیست و ششمین خلیفه عباسی ابو جعفر عبدالله پسر القادر بالله

است که در سال‌های ۴۲۲-۴۶۷ ه. ق حکومت می‌کرد. وی در ذی قعدة

سال ۳۹۱ متولد شد. مردی دانشمند و خوش صورت و نیکو سیرت و با

اقتدار بود و در عهد او و پدرش دولت عباسیان رونق گرفت و در زمان

او بود که دولت بویه‌یان انقراض یافت و دولت سلجوقی تأسیس شد و

فترت بساسیری افتاد. و فترت بساسیری از مهمترین اتفاقات دوره

حکومت القائم بود و داستان آن در تواریخ مسطور است. عاقبت این فترت

به دست سلطان طغرل سلجوقی خاتمه یافت و طغرل سرانجام بر

بساسیری چیره گشت و وی را گرفته بکشت و سرش را به بغداد فرستاد

تا در بازارها بگردانند. القائم بامرالله به سال ۴۶۷ ه. ق وفات یافت. جهت

شرح زندگانی وی به تجارب السلف (ص ۲۵۳)، مجمل التواریخ و

القصص (ص ۲۸۲ و ۳۷۳) و تواریخ الخلفاء سیوطی (ص ۲۶۷ و

۲۷۷-۲۸۰)، حبیب السیر (چاپ کتابفروشی خیام، ص ۳۶۰، ۳۷۰-۳۷۱) مراجعه

شود. آنچه جای شگفتی است یاد و نام القائم بامرالله بر روی

این سکه بوده که تاریخ ضرب آن سال ۶۲۹ ه. ق ثبت شده یعنی با سال

فوت القائم ۱۶۲ سال فاصله زمانی دارد. مفهوم این فاصله زمانی بر این

سکه چیست؟ هر چند نمونه‌های نادر دیگری نیز بویژه در دوره تحول

سیستم حکومتی پیش از اسلام و دوره اسلامی بر روی سکه‌ها به

خصوص سکه‌های ساسانی داریم ولی اگر دلیل عمده عربها در

بکارگیری سکه‌های ساسانی و تغییر و بهره‌برداری از آنان برای داد و

ستد، کمبود و عدم آشنایی زیاد با فن سکه‌زنی باشد اما باز این در دوره

آغازین به چشم می‌خورد و در دوره‌های بعدی چندان قابل دفاع نخواهد